

הגדה המערבית

מנין וניתוח הסגרים והחסימות

ספטמבר 2006

דו"ח זה מאפשר קבלת תמונה מעודכנת על מספר המכשולים הפיזיים המהווים את מערכת הסגרים הפנימיים שממשלת ישראל יצרה בגדה המערבית.

מערכת הסגרים מהווה את הסיבה המרכזית למשבר ההומניטארי בגדה המערבית וברצועת עזה. לא זו בלבד שהיא מצמצמת את אפשרות הגישה של פלסטינים לשירותים בסיסיים כמו חינוך ובריאות אלא שהיא מנתקת קהילות מאדמתן, ממקומות עבודה ופולחן דתי ומפרידה אותן זו מזו. סוגי המכשולים שנועדו להגביל תנועה פלסטינית חופשית כוללים מחסומים קבועים ומחסומים מאוישים חלקית, חסימות כבישים (הכוללות שורות של קוביות בטון בגובה מטר), שערי מתכת, תלי עפר, סוללות עפר (שורה ארוכה של תלי עפר), תעלות, גידור כבישים ומערכת מסובכת של היתרים ואישורי מעבר שונים. ממשלת ישראל טוענת כי מטרתם של מכשולים אלה היא הגנה על אזרחי ישראל מפני התקפות של קיצונים פלסטינים חמושים שהביאו למותם של יותר מ-1000 ישראלים מאז ספטמבר 2000 ועד היום.

עובדי השטח של OCHA אוספים מידע אודות מיקומה המדויק של כל חסימה פיזית באמצעות מערכת של ניווט לווייני (GPS). המידע מוטמע לתוך מערכת המידע הגיאוגרפי (GIS) והוא משמש ל"מיפוי" כל מכשול.

ממצאים עיקריים:

לא נצפה שיפור כלשהו במידת חופש התנועה והניידות של הפלסטינים. החסימות הפיזיות ממשיכות לבתר את הגדה המערבית לאורכה ולרוחבה תוך שהן גורמות לבידודן של קהילות, במיוחד בערים שכם, ירושלים ובעמק הירדן. פיצול זה של הגדה המערבית אף הואץ בשלושת החודשים האחרונים.

המגמות הבולטות ביותר הן:

- ✓ צימצום משמעותי של אפשרות התנועה של תושבי שכם והנפות הצפוניות של הגדה המערבית אל יתר חלקי הגדה המערבית.
- ✓ תנועת כלי רכב פלסטינים נדחקה מעורקי תחבורה ראשיים, המשמשים לתנועת ישראלים, באמצעות מכשולי דרך ומחסומים שהוצבו בנקודות אסטרטגיות המוליכים לנתיבים אלו.
- ✓ עמק הירדן הפך מבודד עוד יותר עקב הסגר האחרון ובעקבות מדיניות הביטחון שנוקט צה"ל.
- ✓ המשך בניית הגדר הגדילה את שטח האדמה החקלאית הלכודה בין הגדר והקו הירוק.

נכון ל- 20 בספטמבר 2006 כוללת מערכת החסימות בגדה המערבית 528 מחסומים ומכשולים פיזיים שהוקמו על ידי צה"ל לאורך כבישי הגדה במטרה להגביל את התנועה הפלסטינית ולשלוט בה. מדובר בגידול של 2% לעומת חודש יוני 2006 בו דווח על 518 חסימות. מתחילת השנה מדובר גידול של 11% במספר המכשולים הפיזיים שהציב צה"ל ובגידול של כמעט 40% מאז אוגוסט 2005.¹

טבלה 1: ניידות פלסטינית בתוך הגדה המערבית – מכשולים פיזיים

חודש:	מספר המכשולים הפיזיים		
	סה"כ	מאוישים	בלתי מאוישים
ינו 06	475	59	416
פבר 06	487	60	427
מרץ 06	505	63	442
אפר 06	504	66	438
מאי 06	519	71	448
יונ 06	526	76	450
יול 06	540	77	463
אוג 06	547	79	468
ספט 06	528	83	445

מקור: OCHA - תצפיות שדה – 2006.

צפון הגדה המערבית

מספרן של החסימות הפיזיות בחלק הצפוני של הגדה המערבית² ירד באופן מוחלט מ-188 ל-174. הדבר נובע בראש ובראשונה מירידה במספר תלי העפר בנפת שכם (ב-38%), טול כרם (ב-50%) ובג'נין (כמעט ב-50%). לעומת זאת גדל מספרם של שערי הדרך, חסימות כביש באמצעות קוביות בטון ותעלות וזאת במיוחד לאורך כבישים בהם משתמשים מתנחלים ישראלים. במקרים רבים החליפו שערי דרך את תלי העפר ובשוליים נחפרו תעלות באופן שהדק עוד יותר את שליטת הצבא על הכבישים בהם עושים המתנחלים שימוש בלעדי (לדוגמא כביש מספר 585). מחסום קבוע חדש הוצב במבוא דותן (נפת ג'נין) זאת בנוסף למחסום חדש, מאויש חלקית, ליד עקרבה, כביש 505. "טבעת החנק" מסביב לשכם נותרה ללא שינוי.

טבלה 2: השוואת חסימות פיזיות בצפון הגדה המערבית Q2-Q3

הפרש	מספר המכשולים הפיזיים		
	ספטמבר 2006	יוני 2006	
1+	24	23	מחסום
1+	2	1	מחסום מאויש חלקית
11+	35	24	שער דרך
2-	13	15	חסימת כביש
39-	61	100	תל עפר
7+	14	7	קיר עפר
3+	11	8	תעלה
4+	14	10	גידור כביש
14-	174	188	סה"כ

מקור: תצפיות שדה של OCHA 2006

מרכז הגדה המערבית

צה"ל שדרג את מחסום עטארה במרכז הגדה המערבית והפך אותו לעמדה קבועה, דבר שהשפיע באופן משמעותי על התנועה של הפלסטינים, שכבר נצפתה בצפון. המשך בניית הגדר בחלקים המערביים והדרומיים של נפת רמאללה מייצרת חלק מן החסימות הפיזיות. שני שערים חדשים הוצבו בדרכים היוצאות מיישובים פלסטינים אל כביש מס. 60.

אפשרות הגישה לירושלים מהגדה המערבית נותרה מוגבלת מאוד ומספר הכניסות העומדות לרשות פלסטינים המגיעים מן הגדה המערבית הופחת לארבע והן נמצאות בפיקוח משטרת הגבולות. כמעט כל האזורים האחרים של המרחב העירוני הפלסטיני של ירושלים, סגורים באמצעות הגדר.

אין שינוי משמעותי במספר החסימות הפיזיות עליהן מדווחים מעמק הירדן. עם זאת הפיקוח על התנועה הודק עוד יותר באמצעות אכיפת משטר אישורים מחמיר בכל המחסומים שצה"ל הציב בכניסות לאיזור.

דרום הגדה המערבית

בדרום הגדה המערבית³ עלה מספרם הכולל של המכשולים מ-209 (יוני 2006) ל-240. עליה זו משקפת את ההשפעה שיש למחסום הדרך החדש בדרום חברון (לאורך כביש 317) על קהילות רועים מקומיות שחיפשו דרכים להגיע לשדות מרעה, מקווי מי גשם ואדמה מעובדת משני צידי הכביש. חסימות פיזיות נוספות הוצבו על כביש מס. 60 במטרה למנוע מפלסטינים את השימוש בכביש הישיר המחבר בין השכונות(חברון) ולכן למנוע מהם גישה אל אדמה חקלאית פלסטינית קרובה (בית לחם).

טבלה 3: השוואת אמצעי חסימה בנפת חברון (Q2-Q3)

מספר המכשולים הפיזיים			
הפרש	ספטמבר 2006	יוני 2006	
0	15	15	מחסום
2+	5	3	מחסום מאויש חלקית
0	23	23	שער דרך
6+	16	10	חסימת כביש
9-	105	114	תל עפר
1-	4	5	קיר עפר
0	0	0	תעלה
29+	33	4	גידור כביש
27+	201	174	סה"כ

המקור OCHA – תצפיות שדה

פירוט ההתפתחויות

1.ניידותם של תושבי הנפות הצפוניות והעיר שכם ביתר אזורי הגדה המערבית ממשיכה להיות מוגבלת מאוד

✓ ב-19 ביולי הטיל צה"ל הגבלות על תנועתם של גברים פלסטינים בין הגילים 16-35 ומנע מהם לנסוע מעבר למחסומים **שבענבתא, כפריאת, מנהרת כפריאת (טול כרם) וזעתרה (שכם)**, אלא אם הם מחזיקים באישור מיוחד. ב-23 באוגוסט יושמה

הדבר יוצר אי וודאות רבה בנוגע לאפשרות להגיע לעבודה, למוסדות חינוך וביחס שאר ההיבטים של החיים ומטיל עומס נוסף על המציאות הכלכלית השבירה בצפון הגדה המערבית.

✓ **ששה מחסומים מאוישים ושתי חסימות דרך מקיפים את העיר שכם**, על מחנות הפליטים שבתוכה והכפרים שסביבה ומשפיעים על חייהם של 216,000 פלסטינים.

האכיפה המתמשכת של הגבלות גיל על גברים בגילאים 16 ו-35 מאלצת כ- 37,000 גברים להשהות בתחומי העיר בלבד, ללא אפשרות לצאת.

✓ אין קשר ישיר בין שכם לבין טובאס, ג'נין ועמק הירדן זאת בשל **החסימה המוחלטת של כביש אל-בדאן במשך הקיץ**. ההגבלות שהתחילו בראשית אפריל 2006 עם הקמתם של תלי עפר, התפתחו לאיסור גורף שמטיל צה"ל על מעבר ברגל תוך הפניית התנועה הפלסטינית לדרך ארוכה ועוקפת לכיוון צפון ומערב הגדה המערבית.

כ-550 סטודנטים מטובאס, הלומדים באוניברסיטת אל נג'אח בשכם חייבים לבצע עיקוף דרך המחסומים בענבתה (טול כרם) ובבית איבה, בכדי להגיע למקום לימודיהם.

✓ מאז חודש מאי הפך המחסום בעטארה (נפת ראמללה) לעמדה קבועה. דרך זו היא האפשרות היחידה הקיימת עבור פלסטינים המגיעים מן הצפון והמעוניינים להגיע לראמללה. הפעלתו של המחסום קבוע מכניסה את הפלסטינים מן הגדה המערבית, הנוסעים דרומה, לתוך צוואר בקבוק.

כ-2,317 סטודנטים מאוניברסיטת ביר זית עוברים דרך מחסום זה מדי יום או על בסיס שבועי.

2. ההפרדה בין התנועה ישראלית לפלסטינית מתקבעת באמצעות חסימות פיזיות אסטרטגיות:

✓ התעלה מצפון לכביש 585 בג'נין שודרגה ובאופן שהיא מנתבת את התנועה הפלסטינית אל עבר מחסומים ניידיים. שער חדש על כביש מספר 60 בג'נין וגדר בקוסיין, ינתבו את כל התנועה הפלסטינית באורח אפקטיבי אל עבר מחסום ג'יט.

✓ בחודשים האחרונים משדרג צה"ל את מחסום ענבתא במטרה לשפר את נתיב התחבורה היחיד שנותר לפלסטינים בין טול כרם /ג'נין לבין אזור שכם ובמטרה לנתב באופן קבוע את זרם התנועה הפלסטינית בצפון הרחק מכביש מספר 60 לעבר מערב.

✓ **כביש 557** באזור טול כרם נחסם בשני מקומות בסמוך למחסום כפריאת וזאת במטרה להפריד את התנועה הפלסטינית מזו של המתנחלים הישראלים. אמצעי דומה יושם על כביש 446 בנפת סלפית.

✓ צה"ל הציב **שערי דרך** על כבישים צדדיים המוליכים אל **כביש 505** (מזרחה למחסום זעתרה, דרומית לשכם) ו**כביש 585** בנפת ג'נין. שערי דרך אלה הוצבו כתחליף לתלי עפר והם מתחברים למכשולים נוספים כגון תעלות, בכדי להדק את הסגר ולהבטיח

✓ העדר אפשרות גישה לכביש מספר 505 משבשת את הרציפות הטריטוריאלית ואת היכולת לנהל את נפת סלפית ולמעשה הנפה חצויה כעת לשני חלקים. האזור הצפוני תלוי בשכם וקלקיליה ואילו הדרומי נסמך על ראמללה.

✓ חסימות כביש חדשות ובניית הגדר לאורך כביש 60 פוגעים קשות ביכולתם של חקלאים פלסטינים להגיע אל אדמה חקלאית בנפת בית לחם. בחברון נוספו חסימות פיזיות בין מחנה הפליטים אל ערוב לבין המחסום המאוּיש חלקית בחלחול-סעיר. לכפרים כמו כרמה, חרבת ביסם, דיר ראזיה אין גישה ישירה לנתיב חבורה ראשי כיון שכל היציאות מכביש מס. 60, למעט אל עבר התנחלויות ישראליות, סגורות ע"י חסימות דרך.

חסימות פיזיות חדשות באזור ההתנחלות אלעזר (בית לחם) שמו קץ לאפשרות שחקלאים מאל חאדר וארטס יגיעו לבציר הענבים 2006. אל-חאדר מפיקה 40% מיבול הענבים בנפה וכ-400 משפחות מתפרנסות מבציר זה.

✓ ב-14 בספטמבר הודיע צה"ל כי רק פלסטינים תושבי יריחו או המחזיקים בתעודת זהות ירושלמית יוכלו לצאת דרך מחסום המת"ק ביריחו ובכך אילץ את כל האחרים להגיש בקשה לאישור או לנסוע בכביש הפנימי של אל מורג'עת, בכדי להגיע ליתר חלקי הגדה המערבית.

עם השלמת בניית הגדר מסביב לגוש ההתנחלות מעלה אדומים ובנייתה של דרך חלופית עוקפת (כביש 70) בין אבו-דיס וענאתה המיועדת לשרת את התנועה פלסטינית בכיוונים צפון-דרום, הוגבל השימוש בכביש מס' 1 ו-90 המיועדים לישראלים בלבד.

✓ גידור כביש מס' 325 (באמצעות חומות בטון בגובה 1 מטר) שבדרום הר חברון משתרע כעת כמעט לאורך 35 ק"מ וכולל קטע המגודר משני צידיו של כביש 325, המוליך אל ההתנחלות טנא. לפי סקר שערך OCHA הפחית גידור הכביש את מספר המעברים הזמינים לרועי הצאן הפלסטינים מ-45 ל-12.

גידור הכביש האמור להגן על נתיב בתחבורה בו משתמשים המתנחלים ממעון, כרמל, סוסיה והיאחזויות סמוכות, אחראי במידה רבה לניתוקן של קהילות הרועים דרומית לכביש 317 מאדמת המרעה שלהן וממקורות מים ושירותים. מזרחה משם, בוואדי אל-ח'ליל גידור הכביש מצמצם כמעט לחלוטין את תנועתם של הפלסטינים החיים באזור ומאריך פי שתיים את הדרך שתלמידים צריכים לנסוע כדי להגיע לבתי הספר בעיירה ד'הריה.

✓ בעיר העתיקה של חברון⁴, פחת מספרן של החסימות עליהן דווח בחודש יולי. עם זאת, יכולתם של ארגוני הסיוע להגיע לאוכלוסיות נזקקות נפגעה, במיוחד כשמדובר באוכלוסיות הלכודות באזורים המשמשים חיץ בטחוני מסביב להתנחלויות הישראליות בעיר העתיקה.

פלסטינים המתגוררים באזור תל רומיידה, אברהם אבינו וסביב מערת המכפלה מהווים את האוכלוסיה החלשה ביותר בחברון. תושבים אלה מנותקים מיתר חלקי העיר בשל אמצעי הביטחון שאוכפים חיילי צה"ל במטרה להגן על מתנחלים ישראלים.

✓ מספר המחסומים הניידים שנרשמו ע"י עובדי השדה של OCHA נשאר גבוה בחודשים יולי, אוגוסט וספטמבר, עם ממוצע של 165 בשבוע. מחסומים ניידים

]

טבלה 4: מספר ממוצע של מחסומים מזדמנים או "ניידים" שנצפו מדי שבוע בגדה המערבית במהלך 2006

ינו	פבר	מרץ	אפר	מאי	יונ	יול	אוג	ספט
96	121	142	138	127	142	182	162	151

מקור: תצפיות שדה של OCHA – 2006

3. גובר בידודו של עמק הירדן כתוצאה מפעולות צה"ל

✓ בתחילת אוגוסט פרסם צה"ל תקנות לפיהן יותר המעבר אל עמק הירדן במחסומים של חמרה, תיאסיר, מעלה אפרים ויטב:

- א. פלסטינים הרשומים בתעודת הזהות כתושבים בעמק הירדן (50,000 פלסטינים בערך).
- ב. פלסטינים המחזיקים באישור עבודה בהתנחלויות הישראליות בעמק הירדן (בחודש אוגוסט 2006 ניפק צה"ל 7000 אישורים לאנשים שאינם תושבי עמק הירדן על מנת שיוכלו לעבוד בהתנחלויות).
- ג. מחזיקי תעודת זהות של יריחו שבידם "אישור מחסום הגדה המערבית".

למרות שפרסום תקנות אלה הסיר אי וודאות ובלבול אשר הביאו לחיכוכים בנקודות הכניסה לעמק הירדן בחודשים האחרונים, הרי שתקנות אלו צימצמו מאד את אפשרות הגישה לאדמה עבור בעלי קרקעות פלסטינים המתגוררים מחוץ לעמק הירדן (למשל בטובאס או בשכם).

✓ תוצרת חקלאית מעמק, הירדן המיועדת לשווקים ישראלים, ניתן להכניס רק דרך מחסום אל ג'לאמה ולא דרך ביסאן (הסגור מאז מאי 2005). שני אישורים נדרשים כעת כדי להוביל החוצה סחורה חקלאית: אחד המאפשר תנועה דרך המחסומים בעמק הירדן וניתן ע"י מפקד הפיקוד והשני מונפק ע"י המנהל האזרחי ומאפשר כניסה לשוק של שכם. תוצרת הנכנסת לישראל כפופה לדרישות נוספות הקשורות לפרוטוקול פריז.

לחקלאים פלסטינים בעמק הירדן נותר רק לקוות כי יצליחו לסיים שנה זו באיזון אלא שהם צופים הפסדים שיגרמו בשל ההגבלות המוטלות עכשו על הובלת תוצרת חקלאית. ב-2005 נגרמו לאגודת האיכרים של עמק הירדן הפסדים בשיעור 30% מסך הרווחים בשל ההגבלות המשולבות על הובלת סחורות לישראל ולגדה המערבית.

4. בניית הגדר מגדילה עוד יותר את שטח האדמות החקלאית שבתוך "אזורים סגורים" ומגבילה את התנועה לירושלים.

✓ בנפות רמאללה, ירושלים וחברון ש התווספו 33 כפרים פלסטינים חדשים שלתושביהם תהיה בעיה להגיע לעצי הזית שלהם בעונת המסיק הנוכחית משום שמטעי הזיתים שלהם נותרו בצידה המערבי של הגדר ההולכת ונבנית.

הגדר נחשבת לאמצעי החסימה הקשה ביותר בנפת קלקליה.

✓ אפשרות הגישה לירושלים לפלסטינים הנושאים תעודות זהות של הגדה המערבית ממשיכה להיות מוגבלת לארבעה מעברים בגדר: גילה, קלנדיה, ראס אבו סביטאן

ישנם כ-58,000 פלסטינים בעלי "תעודות תושב" ירושלמיות החיים מעבר לגדר ויכולים לעבור רק דרך ארבעה מחסומים בכדי להיכנס לעיר ירושלים.

✓ חופש התנועה של בעלי תעודות זהות פלסטיניות המתגוררים בגבולות המוניציפליים של ירושלים הצטמצם מאוד. בקהילת ח'אלת אל-נעמאן (נפת בית לחם) מוצב מחסום קבוע של מג"ב הבודק באם הקריטריון של היתר כניסה לירושלים חל על כל החפצים להיכנס לעיר. עובדי האו"ם מתבקשים להציג תעודת מזהה כגון תעודת זהות מקומית או דרכון בינלאומי לפני שהם מקבלים היתר כניסה.

מג"ב מגבילה מאוד את תנועתם של 350 פלסטינים תושבי הגדה המערבית מח'אלת אל-נעמאן אשר נאלצים לשאת ולתת מדי יום במחסום בכדי להגיע לבתי ספר, לביקורי קרובים או לשוקים. דיווחים על הטרדות הם עניין יומיומי.

הערות :

¹ מספר המכשולים הפיזיים החוסמים דרכים שנספרו באוגוסט 2005 היה 376 ונחשב כבסיס להשוואה והתייחסות בהסכם הגישה והתנועה (AMA) מנובמבר 2005.

² כולל את טול כרם, קלקיליה, שכם, ג'נין, סלפית וטובאס.

³ כולל את חברון ובית לחם.

⁴ מספר המכשולים הפיזיים החוסמים דרכים שדווח עליהם ביולי 2006 ירד מ-101 (אוגוסט 2005) ל-87. חסימות אלה אינן מופיעות במנין המכשולים הפיזיים והחסימות בגדה המערבית